

Strategija prilagodavanja Srbije globalnim tokovima kroz poboljšanje viših oblika privredne saradnje

M.Sc. Gojko Mićunović

Pored spoljnotrgovinske saradnje u svim oblicima, drugi značajan segment ukupnih ekonomskih bilateralnih odnosa između dve zemlje su takozvani viši oblici privredne saradnje (VOPS) kroz koje se ostvaruje tesnije ekonomsko, tehnološko i poslovno povezivanje preduzeća i privrede jedne zemlje sa preduzećima i privredom drugih zemalja, odnosno sa svetom.

Među najznačajnijim višim oblicima privredne saradnje sa inostranstvom su **zajednička ulaganja** (Joint Venture), tj. ulaganja stranih partnera u domaća preduzeća u cilju realizovanja zajedničkih poslovnih poduhvata. Zajednička ulaganja predstavljaju ekonomski najpogodniju formu privlačenja nedostajućih investicionih sredstava i naprednih tehnologija, kao i najracionalniji i najstimulativniji instrument povezivanja, u finansijskom, tehničko-tehnološkom i komercijalnom pogledu, domaćih i stranih preduzeća. Zajednička ulaganja se ostvaruju kroz **direktne** strane investicije i **indirektne** strane investicije.

Novčana sredstva koja strana lica ulažu u kupovinu zemljišta, građevinskih objekata, rudnika, biznisa i dr. u drugoj zemlji predstavljaju direktne strane investicije. A indirektno strane investicije su ulaganja stranih lica u obveznice, deonice i druge hartije od vrednosti preduzeća i drugih pravnih lica u nekoj zemlji. To su portfolio investicije, koje se još nazivaju rentijerskim ili papirnatim investicijama. Od ukupnog zajedničkog ulaganja kapitala oko 75% ostaje unutar razvijenih zemalja, oko 22% odlazi u zemlje u razvoju, a samo oko 3% ulaže se u zemlje u tranziciji.

Bitan uslov za privlačenje stranog kapitala su kvalitetni privredno-sistemske zakoni (o svojini, radu, pravosuđu, bankama, spoljnotrgovinskom i deviznom poslovanju, porezima, finansijama, intelektualnoj svojini) u skladu sa standardima EU i svetskim standardima. Stoga, zadatak svake političke elite je da radi na stabilnosti društveno-pravnih odnosa kako bi ulila što veće poverenje stranim ulagačima, koji su najosetljiviji na politički rizik i beže od njega gde god se pojavi. Treba ukloniti najveću kočnicu zajedničkim ulaganjima, a to je administrativna zabrana, odnosno komplikovani i nedovoljno razumljivi nacionalni propisi. Takođe, rad na ojačanju bankarskog mehanizma Srbije bi uticao na to da strani ulagači sa što manje rizika ostvaruju realan profit puštanjem slobodnog kapitala u bankarski mehanizam.

Izuzetno značajan kanal za dotok stranih investicija je davanje koncesija stranim investitorima ili stranim licima. **Koncesija** je pravo korišćenja prirodnog bogatstva ili dobra u opštoj upotrebi koje nadležni državni organ (koncedent) ustupa stranom licu (koncesionaru), pod posebno utvrđenim uslovima i uz odgovarajuću nadoknadu. Koncesije se po pravilu daju na duži rok (i do 30 godina). Njih treba koristiti kao jednu od stimulativnih formi privlačenja stranih investicija, jer se posle izvesnog vremena ostvaruje dobit koja trajno ostaje domaćoj zemlji, a takođe ukoliko se radi o objektu, po dogovoru prelazi u vlasništvo koncedenta, tj. države.

Pored stranih investicionih sredstava, **pribavljanje savremenih stranih tehnologija**, kao što su prenos određenih tehnoloških znanja, dokumentacije ili zaštićenih prava industrijske svojine (licence, patenti, modeli, žigovi i dr.) predstavljaju neophodan uslov napretka preduzeća i

nacionalne ekonomije u slučaju nedostatka domaćih tehnologija. Pribavljanja stranih tehnologija domaća preduzeća mogu da realizuju kroz zajednička ulaganja ili direktnom kupovinom prava na tehnologiju od stranog partnera. Srbija bi trebalo da kreira sopstvenu tehnologiju uz svođenje tehnološke zavisnosti na minimum. Na takvoj strategiji razvile su se danas poznate i uspešne države Singapur i Južna Koreja.

Izvođenje investicionih radova u inostranstvu predstavlja jedan od najkompleksnijih poslova u saradnji sa inostranstvom. To nije samo klasična spoljno-trgovinska aktivnost, nego i transfer znanja, iskustva i materijalnih prava na tehnologiju. Izvođenje investicionih radova u inostranstvu je ekonomska šansa za mnoga preduzeća iz Srbije, kako zbog iskustva i znanja sa kojim raspolaže, tako i zbog instalisanih proizvodnih i operativnih kapaciteta u građevinarstvu.

U cilju rešavanja destimulacije robne razmene i smanjenja visine uvozno-izvoznih cena, Srbija je potpisala sporazum o izbegavanju dvostrukog oporezivanja sa više zemalja, čime se postiže pravna sigurnost i poreske olakšice kao uslov za unapređivanje privredne delatnosti naših preduzeća u inostranstvu, kao i stranih preduzeća (rezidenata) u našoj zemlji.

Naša zemlja je veliki izvor bogatstva (prirodnog, kulturnog, intelektualnog) sa dobrim razvojnim potencijalima i uz adekvatnu državnu politiku može da prevaziđe nacionalne okvire i da zauzme zavidnu poziciju na svetskoj listi uspešnih zemalja.